

**PROTOKOL
O RADU I SARADNJI KOORDINACIONOG TIJELA NA PREVENCIJI,
ZAŠTITI I BORBI PROTIV NASILJA U PORODICI U KANTONU
SARAJEVO**

Sarajevo, juni 2018. godine

1. **Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, koje zastupa ministrica, Amela Dautbegović**
2. **Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, koje zastupa ministar, Vedran Mulabdić**
3. **Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo - Uprava policije, koju zastupa policijski komesar - generalni inspektor policije, Mevludin Halilović**
4. **Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo, koje zastupa ministrica, Zilha Ademaj**
5. **Ministarstvo pravde i uprave Kantona Sarajevo, koje zastupa ministar, Mario Nenadić**
6. **Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, koje zastupa ministar, Elvir Kazazović**
7. **Kantonarno tužilaštvo Kantona Sarajevo, koje zastupa glavna kantonarna tužiteljica, Dalida Burzić**
8. **Nevladina organizacija - Fondacija lokalne demokratije, koju zastupa izvršna direktorica, Jasmina Mujezinović**
9. **Koordinacioni odbor udruženja osoba sa invaliditetom u Kantonu Sarajevo, koji zastupa predsjednik, Fikret Zuko**

Potpisali su dana 01. 06. 2018. godine u Sarajevu

**PROTOKOL
O RADU I SARADNJI KOORDINACIONOG TIJELA NA PREVENCIJI, ZAŠTITI I
BORBI PROTIV NASILJA U PORODICI U KANTONU SARAJEVO**

I - OPŠTE ODREDBE

Član 1.

Ovim protokolom se uređuju prava, obaveze i načini postupanja potpisnika Protokola u osiguranju prevencije svih pojavnih oblika nasilja u porodici, postupanja kod prijave ili saznanja o slučajevima nasilja u porodici, pružanja zaštite žrtvama nasilja u porodici, kao i načini međusobne saradnje potpisnika na unapređenju sistema zaštite od nasilja u porodici, a saglasno odredbama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine, ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 20/13), Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - Prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine ", broj 32/10), Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17), Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 7/14), Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa

djecom ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 38/14- Prečišćeni tekst, 38/16 i 44/17), drugim obavezujućim međunarodnim i domaćim zakonskim i podzakonskim propisima, strategijama i akcionim planovima kojima se uređuje ili unapređuje sistem zaštite od nasilja u porodici.

II - CILJ PROTOKOLA

Član 2.

Ovaj protokol se zaključuje u cilju uspostavljanja i podsticanja uspostavljanja multidisciplinarnе saradnje potpisnika radi unapređenja prevencije i zaštite žrtava nasilja u porodici, postizanja veće kvalitete i efikasnosti u prevenciji, zaštiti, radu i djelovanju u sistemu zaštite od nasilja u porodici u Kantonu Sarajevo, uz osiguranje standarda rada i postupanja u skladu sa ratificiranim međunarodnim dokumentima, zakonima i ostalim propisima iz oblasti zaštite od nasilja u porodici.

III - MEĐUSOBNA SARADNJA

Član 3.

Potpisnici se obavezuju da će svako iz svoje nadležnosti u cijelosti osigurati primjenu ovog protokola, te osigurati potpunu saradnju na strateškom planiranju, izradi strateških planova rada i realizaciji zajedničkih aktivnosti na unapređenju prevencije i smanjenju svih pojava oblika nasilja u porodici kroz primjenu usklađenog i koordiniranog djelovanja, multidisciplinarnе i multisektorske edukacije profesionalaca, razmjene iskustava o nasilju, zajedničkom radu na rješavanju uočenih problema u sistemu prevencije i zaštite od nasilja u porodici i uspostavljanju uslova za njegovo rješavanje, pružanje podrške za kreiranje i implementaciju pojedinačnih projekata kroz partnersku saradnju u implementaciji projekata.

IV - KOORDINACIONO TIJELO

Član 4.

U cilju provođenja multidisciplinarnog pristupa u prevenciji, unapređenju i razvoju sistema zaštite od nasilja u porodici, ministrica za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo će, na prijedlog potpisnika ovog protokola, imenovati Koordinaciono tijelo za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici u Kantonu Sarajevo (u daljem tekstu: Koordinaciono tijelo).

Koordinaciono tijelo iz stava 1. ovog člana čine predstavnici slijedećih ministarstava i organizacija civilnog društva:

- Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo
- Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo - Uprava policije
- Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo
- Ministarstvo pravde i uprave Kantona Sarajevo
- Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo
- Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo
- Nevladina organizacija - Fondacija lokalne demokratije
- Koordinacioni odbor udruženja osoba sa invaliditetom u Kantonu Sarajevo.

Član 5.

Način rada Koordinacionog tijela utvrdit će se Poslovníkom o radu.

Član 6.

Koordinaciono tijelo, u okviru svog djelokruga rada, obavlja slijedeće poslove:

- Razvija i unapređuje sistem prevencije i zaštite od nasilja u porodici kroz implementaciju mjera i programa podrške usvojenih na nivou Koordinacionog tijela i odobrenih od strane Vlade Kantona Sarajevo;
- Uspostavlja strateške smjernice za rješavanje identifikovanih problema u sistemu zaštite od nasilja u porodici;
- Izrađuje strateške i prateće dokumente radi realizacije aktivnosti na unapređenju i razvoju sistema prevencije i zaštite od nasilja u porodici;
- Uspostavlja saradnju sa svim ostalim institucijama, strukovnim udruženjima, pravnim licima, međunarodnim organizacijama i organizacijama civilnog društva radi unapređenja i razvoja sistema zaštite od nasilja u porodici;
- Prati provođenje ovog protokola u okviru nadležnosti potpisnika i blagovremeno obavještava potpisnike o provođenju Protokola;
- Provodi aktivnosti u cilju osiguranja djelotvornije pomoći i zaštite osoba izloženih nasilju u porodici;
- Planira i provodi aktivnosti za osiguranje institucionalnog i svestranijeg tretmana počinitelja nasilja;
- Planira i provodi aktivnosti usmjerene na povećanje stepena informisanosti zainteresiranih osoba o mogućnostima prevencije i zaštite;
- Osigurava realizaciju aktivnosti za senzibilizaciju javnosti o problemu nasilja u porodici, načinima i mogućnostima prevencije i zaštite;
- Kreira, predlaže i realizira edukativne tematske programe i obuke namijenjene profesionalcima u sistemu zaštite od nasilja prema stvarnim potrebama, samostalno ili u saradnji sa drugim institucijama, strukovnim udruženjima, pravnim licima, međunarodnim organizacijama i organizacijama civilnog društva;
- Razvija sistem servisa podrške za osobe s invaliditetom;
- Osigurava realizaciju aktivnosti na podizanju svijesti o pravima, potrebama i mogućnostima osoba s invaliditetom;
- Planira i provodi aktivnosti za informisanje osoba sa invaliditetom o problemu nasilja prevenciji i načinima zaštite od nasilja;
- Planira i provodi i druge aktivnosti koje su usmjerene na unapređenje sistema prevencije i zaštite od nasilja u porodici.

Član 7.

Koordinaciono tijelo dužno je izraditi program rada za tekuću godinu, sa jasno određenim dinamičkim planom realizacije planiranih aktivnosti i rokovima.

Koordinaciono tijelo dužno je izraditi godišnji izvještaj o radu za prethodnu godinu i isti dostaviti Vladi Kantona Sarajevo na usvajanje.

Program rada i godišnji izvještaj o radu iz st.1. i 2. ovog člana, Koordinaciono tijelo će izraditi po dostavljanju plana i izvještaja od strane svakog od potpisnika ovog protokola.

V - OBAVEZE POTPISNIKA PROTOKOLA

MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU, RASELJENA LICA I IZBJEGLICE KANTONA SARAJEVO

Član 8.

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Ministarstvo) osigurat će provođenje ovog protokola na području Kantona Sarajevo, u situacijama porodičnog nasilja sa ciljem prevencije, osiguranja zaštite, pomoći i podrške žrtvama porodičnog nasilja i to provođenjem odgovarajućih aktivnosti u okviru Ministarstva, Javne ustanove "Kantonalni centar za socijalni rad" - nadležnih službi socijalne zaštite (u daljem tekstu: Kantonalni centar) i Kantonalne javne ustanove "Porodično savjetovalište" (u daljem tekstu: Porodično savjetovalište).

Član 9.

Kantonalni centar je dužan pružiti zaštitu, pomoć i podršku licu koje je žrtva nasilja u porodici ili postoji sumnja da je žrtva nasilja u porodici i to na slijedeći način:

- Odmah, bez odlaganja, kontaktirati žrtvu nasilja u slučajevima kada se o nasilju sazna od drugih institucija;
- U slučaju neposrednog saznanja o učinjenom nasilju obavijestiti nadležnu policijsku upravu radi osiguranja zaštite i pokretanja postupka izricanja zaštitnih mjera u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine;
- Izraditi službenu zabilješku o saznanjima o porodičnom nasilju i o slučaju;
- Informisati žrtvu o njenim mogućnostima zaštite, kao i pravima iz domena socijalne zaštite;
- Uputiti žrtvu na specijalizovani servis za pružanje usluga besplatne pravne pomoći žrtvama nasilja u porodici radi ostvarivanja i zaštite prava;
- Uključiti ostale relevantne institucije u rješavanje slučaja (ostale kantonalne ustanove, policiju, medicinske i obrazovne ustanove, Fondaciju lokalne demokratije i druge nevladine organizacije);
- Ukoliko se ocjeni da postoji potreba za fizičkom zaštitom kao i kontinuiranim psihosocijalnim tretmanom žrtve kao i ukoliko sama žrtva traži smještaj izvan svoje porodice, izdati saglasnost i koordinirati smještaj iste u Sigurnu kuću, a uz predhodnu konsultaciju sa psihosocijalnim Timom ustanove;
- Za osobe smještene u Sigurnu kuću, u saradnji sa psihosocijalnim timom, izraditi individualni plan podrške za žrtvu, uključujući i podršku nadležnih subjekata potpisnika Protokola o saradnji, te zajednički raditi na rehabilitaciji žrtve i osiguranju potrebne pomoći;
- Policiji i tužiteljstvu omogućiti uvid i dostaviti svu dokumentaciju vezanu za saznanja o nasilju u porodici;
- Omogućiti kontakte u kontrolisanim uslovima djeci s počiniteljima nasilja;
- Po mogućnosti odrediti jednu osobu za vođenje slučaja sa kojom će žrtva nasilja uvijek kontaktirati (voditelj postupka);
- Voditelj postupka će o svim saznanjima o slučaju izvještavati Tim, sprovoditi i pratiti dinamiku postupka;
- Za slučajeve nasilja u kojim prijete izrazita opasnost po žrtvu, zatražiti formiranje kriznog tima sastavljenog od voditelja postupka, policijskog službenika i predstavnika Sigurne kuće radi izrade i provođenja plana zaštite žrtve;
- Obezbjediti savjetodavni i savjetovališni rad sa partnerom/počiniocem nasilja samostalno ili u saradnji sa psihosocijalnim timom Fondacije lokalne demokratije;

- U skladu sa potpisanim Protokolom o saradnji između Kantonalnog centra i Fondacije lokalne demokratije o međusobnoj saradnji u radu Mobilnog tima, izraditi mjesečni plan posjete porodicama bivših korisnika/ca skloništa u svrhu praćenja stanja u porodici, prevencije ponovljenog nasilja i terapijskog rada sa porodicom, uključujući i počinitelja nasilja.

Član 10.

Porodično savjetovalište svoj rad bazira na pružanju pomoći članovima porodice kroz aktivnosti primarne prevencije (rad u zajednici) i sekundarne prevencije (savjetodavno-terapeutski tretman) u saradnji sa Kantonalnim centrom, kao i drugim ustanovama iz oblasti socijalne zaštite, predškolskim i školskim ustanovama, zdravstvenim ustanovama, policijom, sudstvom i tužilaštvom u Kantonu Sarajevo.

Primarne preventivne aktivnosti su:

- Predbračno savjetovanje i prevencija bračne disfunkcionalnosti - „Moj izbor“;
- Prevencija nasilja među vršnjacima i u porodici - kroz radionice će se raditi na jačanju zajedništva i povjerenja u grupi, podizanju svijesti djece i mladih o različitim vrstama nasilja i načinima njihovog suzbijanja kao i ispravnog reagovanja u slučaju pojave nasilja, te na izradi strategije protiv nasilja - „Civilna hrabrost“;
- "Predavanja za roditelje“ - kroz saradnju sa osnovnim i srednjim školama radi se na realizaciji edukacije i osposobljavanja roditelja da što kvalitetnije ispune svoju roditeljsku ulogu i ojačaju svoje kompetencije u poticanju razvoja djece u cilju blagovremenog prepoznavanja i prevencije nepoželjnih oblika ponašanja koja mogu odvesti ka maloljetničkoj delinkvenciji gdje se, između ostalih, obrađuju teme vezane za nasilje u porodici, npr. „Nasilje među vršnjacima – interaktivno predavanje ima za cilj ukazivanje na oblike vršnjačkog nasilja, osvještavanje potrebe stalne saradnje svih subjekata zaštite u sprečavanju pojave nasilja, te uviđanje mogućnosti pravilnog i pravovremenog djelovanja na navedenu pojavu kako bi se spriječilo ponavljanje iste “. „Porodica kao zaštitni faktor - s ciljem da se roditeljima skrene pažnja kako je porodica sredina u kojoj se odvija proces odgoja, obrazovanja i socijalizacije djeteta i da od tog procesa u mnogome zavisi kasniji razvoj djeteta kroz interaktivni rad ističe se da roditelji najbolje poznaju svoje dijete, te da oni imaju ključnu ulogu u prepoznavanju rizičnog ponašanja, te da je veoma važno da porodica na vrijeme prepozna promjene u ponašanju svog djeteta, makar one bile veoma male, i da na njih reaguje“ i sl.

Sekundarna prevencija podrazumijeva savjetodavno-terapeutski tretman nasiljem organiziranih porodičnih sistema kojem je cilj razumijevanje vlastitog ponašanja (žrtve i nasilnika) i ponašanja drugih članova porodice, te razumijevanja disfunkcionalnih obrazaca funkcioniranja i njihov uticaj na porodične odnose kao i posljedica nasilničkog ponašanja i prihvatanja odgovornosti za takvo ponašanje. Shodno tome sekundarna prevencija podrazumijeva pružanje savjetodavno-terapeutskih usluga i nasiljem organiziranim porodičnim sistemima i članovima porodica koje dobrovoljno potraže pomoć, ali i u procesu sudske izrečene mjere ili rješenja iz Kantonalnog centra.

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA KANTONA SARAJEVO

Član 11.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo osigurat će provođenje ovog protokola na području Kantona Sarajevo, u okviru policijskih uprava: I Policijske Uprave - PS Stari Grad; II Policijske uprave - PS Centar; III Policijske uprave - PS Novo Sarajevo; IV Policijske Uprave - PS Novi grad; V Policijske uprave - PS Ilidža; VI Policijske uprave - PS Hadžići i PS Trnovo; VII Policijske uprave - PS Ilijaš i PS Vogošća i Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, u cilju prevencije, osiguranja zaštite, pomoći i podrške žrtvama porodičnog nasilja.

Član 12.

Policijski službenici u okviru policijskih uprava iz člana 11. dužni su pružiti zaštitu, pomoć i podršku licu koje je žrtva nasilja u porodici ili postoji sumnja da je žrtva nasilja u porodici, i to na sljedeći način:

- Po dobijanju saznanja o mogućem učinjenom nasilju u porodici, na lice mjesta potrebno je uputiti najmanje dva policijska službenika, po mogućnosti mješovitog sastava (muško-ženski) radi provjere dojave;
- Policijski službenici ovlaštenja primjenjuju srazmjerno potrebi zaštite žrtve nasilja radi osiguranja trenutne zaštite i pružanja svih ostalih oblika zaštite i to u cilju onemogućavanja učinitelja nasilja u daljem nasilničkom ponašanju;
- Sa počiniocem krivičnog djela nasilja u porodici postupiti u skladu sa zakonskim i podzakonskim propisima;
- Prilikom razgovora sa žrtvom nasilja saznati bitne okolnosti koje se odnose na trajanje, kontinuitet, način ponašanja učinioca nasilja, te eventualno ranije nasilje;
- Upoznati žrtvu nasilja s njenim pravima (Sigurna kuća, specijalizovani servis besplatne pravne pomoći, SOS telefon i sl);
- Upoznati žrtvu s mogućnošću smještaja u Sigurnoj kući, te u slučaju potrebe žrtvu nasilja, a uz saglasnost Kantonalnog centra, odvesti i smjestiti u Sigurnu kuću;
- U slučaju da su djeca žrtve nasilja u porodici, policijski službenik je dužan postupati naročito obazrivo i odmah, bez odlaganja, obavijestiti nadležnu službu socijalne zaštite radi poduzimanja radnji iz njihove nadležnosti;
- Izraditi pisani izvještaj i isti dostaviti nadležnoj službi socijalne zaštite o svim izvršenim radnjama i utvrđenom stanju u porodici radi preduzimanja mjera porodično-pravne zaštite;
- U slučaju da zaštitne mjere budu izrečene u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine, izraditi plan sigurnosti za žrtvu nasilja, te istu upoznati sa planiranim mjerama iz plana i učiniti joj dostupnim sve brojeve telefona za pomoć;
- Izvršiti terensku provjeru porodice, odnosno oštećene osobe, u kojoj je evidentirano nasilje u porodici u pravilnim razmacima unutar šest mjeseci, a po potrebi i češće u dužem trajanju, u slučaju gdje su izrečene zaštitne mjere koje su u nadležnosti policije;
- Izraditi analizu rizika učinioca nasilja;
- Izvještaje o svim poduzetim aktivnostima voditi kroz posebnu evidenciju;
- U slučaju kada je žrtva pretrpjela fizičke ozljede ili postoji takva sumnja policijski službenik je dužan pod pratnjom odvesti žrtvu u zdravstvenu ustanovu radi konstatovanja povreda;
- Policijski službenik ima pravo zatražiti od nadležnog zdravstvenog radnika da osigura prioritet u pregledu žrtve nasilja;
- Za slučajeve nasilja u kojim prijete izrazita opasnost po žrtvu, zatražiti formiranje kriznog tima sastavljenog od nadležnog policijskog službenika, predstavnika nadležne službe socijalne zaštite i predstavnika Sigurne kuće, radi izrade i provođenja plana zaštite žrtve.

MINISTARSTVO ZDRAVSTVA KANTONA SARAJEVO

Član 13.

Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo će osigurati provođenje ovog protokola na području Kantona Sarajevo, u okviru javnih zdravstvenih ustanova iz svoje nadležnosti, sa ciljem osiguranja zdravstvene zaštite, pomoći i podrške žrtvama porodičnog nasilja.

Član 14.

Zdravstveni radnici u javnim zdravstvenim ustanovama iz člana 13. ovog protokola dužni su pružiti zaštitu, pomoć i podršku licu koje je žrtva nasilja u porodici ili postoji sumnja da je žrtva nasilja u porodici, i to na slijedeći način:

- Ukoliko zdravstveno stanje žrtve nasilja to zahtjeva, žrtvu porodičnog nasilja potrebno je primiti u adekvatnoj prostoriji koja je sastavni dio medicinske ustanove, radi nesmetanog obavljanja razgovora;
- Obaviti pregled žrtve nasilja u porodici iako nema status zdravstveno osiguranog lica;
- Odrediti prioritet pregleda žrtve nasilja u porodici u odnosu na druge pacijente, ukoliko je žrtva zadobila fizičke ozljede i njegovo zdravstveno stanje ocijenjeno kao hitno, ili ukoliko takav zahtjev postavi službenik policije ili službe socijalne zaštite koji su u pratnji žrtve;
- U slučaju sumnje na bilo koji oblik nasilja navedeno upisati u zdravstvenu dokumentaciju i o konstatovanim činjenicama i utvrđenim pregledom, izdati zdravstvenu dokumentaciju žrtvi bez naplate;
- Žrtvi nasilja dati ozljedni list po službenoj dužnosti bez naplate;
- Sa posebnom pažnjom razgovarati sa žrtvom nasilja i uputiti je, ukoliko je potrebno, u druge specijalističke zdravstvene službe i/ili službu socijalne zaštite prema prebivalištu žrtve i drugim dostupnim servisima podrške;
- U slučaju da u okviru svog rada posumnjaju da je neko lice žrtva nasilja u porodici dužni su izvršiti pregled ukoliko je to moguće i obavijestiti policiju bez odlaganja o takvim saznanjima u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine;
- Obavezno nadležnim organima omogućiti uvid u dokumentaciju i sve dostupne podatke od značaja za dokazivanje počinjenog krivičnog djela;
- Uputiti žrtvu nasilja u porodici u Centar za mentalno zdravlje ukoliko smatra da je to potrebno radi oporavka žrtve;
- U slučaju dolaska žrtve nasilja u službu hitne pomoći, obratiti posebnu pažnju na povrede i cjelokupno stanje pacijenta koje bi moglo upućivati na nasilje u porodici i u slučaju sumnje na izvršeno nasilje obavijestiti nadležnu policijsku upravu ili službu socijalne zaštite;
- Ukoliko žrtva ne dolazi u službenoj pratnji, istu informisati o dostupnim servisima (Sigurna kuća, Centar za besplatnu pravnu pomoć, SOS telefon) i uputiti na službu socijalne zaštite ili policijsku upravu prema prebivalištu žrtve;

MINISTARSTVO PRAVDE I UPRAVE KANTONA SARAJEVO

Član 15.

Ministarstvo pravde i uprave Kantona Sarajevo osigurat će provođenje ovog protokola u okviru svojih nadležnosti, sa ciljem osiguranja unapređenja zakonodavnog okvira i postupanja pravosuđa u oblasti zaštite od nasilja u porodici.

Član 16.

Ministarstvo pravde i uprave Kantona Sarajevo dužno je naročito osigurati:

- Zalaganje za usklađivanje zakonodavnog okvira sa međunarodnim standardima u oblasti zaštite od nasilja u porodici;
- Zalaganje za puno provođenje pozitivnih zakonskih i podzakonskih propisa;
- Promovisanje zaštite od nasilja u porodici kao opće prisutnog problema;
- Pružanje podrške organizacijama civilnog društva u provođenju i implementaciji aktivnosti u vezi sa unapređenjem zakonodavnog okvira za zaštitu od nasilja u porodici;

- Pružanje podrške organizacijama civilnog društva na suzbijanju maloljetničke delinkvencije, razvijanju sistema besplatne pravne pomoći i unapređenju rada pravosuđa u oblastima koje su od koristi za funkcionisanje sistema zaštite od nasilja u porodici;
- Zalaganje za senzibilizaciju uposlenih u organima i tijelima uprave o problemu nasilja u porodici.

**MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU I MLADE
KANTONA SARAJEVO**

Član 17.

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo osigurat će provođenje ovog protokola u okviru obrazovnih ustanova na području Kantonu Sarajevo, u situacijama porodičnog nasilja, sa ciljem osiguranja zaštite, pomoći i podrške žrtvama porodičnog nasilja.

Član 18.

Obrazovne ustanove na području Kantona Sarajevo dužne su pružiti zaštitu, pomoć i podršku licu koje je žrtva nasilja u porodici ili postoji sumnja da je žrtva nasilja u porodici, i to na sljedeći način:

- Kada radnici ustanove uoče promjene kod djeteta (fizičke povrede ili psihičke promjene) dužni su obavijestiti pedagoga, psihologa i socijalnog radnika, a u slučaju da navedene stručne osobe nisu zaposlene u ustanovi dužni su obavijestiti direktora ustanove;
- Ukoliko radnici u obrazovnoj ustanovi dođu do saznanja da je neko dijete žrtva nasilja u porodici, dužni su bez odlaganja obavijestiti direktora ustanove ili drugu ovlaštenu osobu, a koji je dužan odmah bez odlaganja obavijestiti nadležnu službu socijalne zaštite i policijsku upravu ili izvršiti prijavu na SOS telefon;
- Stručna osoba zaposlena u ustanovi obavlja razgovor sa djetetom naročito obazrivo, na način saglasan etici i metodama struke;
- Razgovori sa djetetom za koje se sumnja ili zna da je žrtva nasilja u porodici obavljaju se u posebnoj prostoriji uz osiguranje tajnosti i diskrecije prilikom obavljanja razgovora i tokom razgovora dužni su upoznati dijete sa daljim postupanjem;
- U svim slučajevima kada stručne osobe saznaju da je neko dijete žrtva nasilja dužni su sačiniti službenu zabilješku ili zapisnik o svakoj poduzetoj radnji;
- U konsultaciji sa službama socijalne i zdravstvene zaštite i saradnji sa nevladinim organizacijama, uključujući i Fondaciju lokalne demokratije, dužni su razviti za dijete žrtvu nasilja, Plan podrške;
- Plan podrške u ustanovi treba da sadrži psihosocijalnu podršku kao i mjere poboljšanja obrazovno-vaspitnog postignuća (dopunska nastava, individualan rad i sl.);
- Predviđene mjere iz Plana podrške za dijete - žrtvu nasilja dužni su provesti u rokovima određenim Planom podrške;
- Obrazovne ustanove dužne su imenovati Tim koji će pratiti ponašanje djeteta kroz duži vremenski period na osnovu Plana podrške;
- Obrazovne ustanove dužne su inicirati i zajedno s predstavnicima policije, zdravstvenog sistema, sistema socijalne zaštite i nevladinog sektora učestvovati u kreiranju i realizaciji preventivnih i edukativnih programa za djecu u predškolskom, osnovnom školskom ili srednjoškolskom okruženju, radi njihovog osnaživanja da prepoznaju i prijave ovaj oblik nasilja;
- Obrazovne ustanove su dužne istaknuti na vidljivo mjesto informacije (plakati) o dostupnosti SOS telefona za prijavu nasilja u porodici, kao i ostalih servisa podrške i zaštite.

KANTONALNO TUŽILAŠTVO KANTONA SARAJEVO

Član 19.

Kantonarno tužilaštvo Kantona Sarajevo u okviru svoje nadležnosti otkrivanja i gonjenja učinilaca krivičnih djela, pa i učinilaca krivičnog djela nasilja u porodici, postupa na osnovu člana 222. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17).

U cilju pružanja potpunije zaštite onima koji su izloženi nasilju u porodici, u Kantonalnom tužilaštvu Kantona Sarajevo, shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji Kantonalnog tužilaštva u Kantonu Sarajevo i članu 100. stav 4. Zakona o krivičnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine, formiran je Odjel za podršku svjedocima Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo, kako bi žrtve bile upoznate sa njihovim zakonskim pravima i ohrabrene da svjedoče tokom istražnog i krivičnog postupka.

Imajući u vidu da sva ponašanja koja se smatraju nasiljem u porodici, realno nisu jednako društveno opasna, a i sam zakonodavac je nekim dao značaj krivičnog djela, a nekim značaj prekršaja, dežurni tužioci prilikom prvog obavještanja o učinjenom nasilju procjenjuju da li se radi o prekršajnoj ili krivičnoj odgovornosti počinitelja, svakako imajući u vidu i efikasniju zaštitu koja se shodno Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici, postiže izricanjem mjera zabrane u prekršajnom postupku (udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor; zabrana približavanja žrtvi nasilja, kao i zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju).

NEVLADINA ORGANIZACIJA - FONDACIJA LOKALNE DEMOKRATIJE

Član 20.

Nevladina organizacija Fondacija lokalne demokratije (u daljem tekstu: Fondacija), uključujući i servise uspostavljene u okviru iste: Sklonište za žene i djecu žrtve nasilja (u daljem tekstu: Sigurna kuća), SOS telefon, Centar za besplatnu pravnu pomoć, dužni su pružiti zaštitu, pomoć i podršku licu koje je žrtva nasilja u porodici ili postoji sumnja da je žrtva nasilja u porodici, naročito na sljedeći način:

- Obezbijediti svakodnevnu, 24-satnu dostupnost SOS telefona za prijavu nasilja u porodici (033 222 000), čiji je cilj informisati i upoznati pozivaoce o pravima žrtava, postojećim mogućnostima pomoći, vidovima podrške i resursima pri vladinim i nevladinim organizacijama i uputiti je na policijsku stanicu i/ili službu socijalne zaštite u opštini stanovanja;
- Ukoliko tokom zaprimanja poziva preko SOS linije operater/ka zaključí ili se prijavljuje nasilje za koje postoji potreba za hitnim smještajem žrtve u Sigurnu kuću, operaterka će kontaktirati policijsku stanicu i/ili službu socijalne zaštite;
- Pozivi na SOS liniji se dokumentuju, te je Fondacija dužna iste dati na raspolaganje i uvid pravosudnim i organima sigurnosti, te službi socijalne zaštite, ukoliko ih isti budu tražili;
- Smještaj u Sigurnu kuću se obavlja na inicijativu Policijske uprave i/ili Kantonalnog centra, preporuke tuzilaštva, a u koordinaciji sa psihosocijalnim timom Sigurne kuće;
- Smještaj u Sigurnu kuću se obavezno najavljuje na broj SOS linije 033 222 000, uz obavezno dostavljanje pismenog zahtjeva službe socijalne zaštite ili policijske uprave;
- Saglasnost za boravak u Sigurnoj kući izdaje nadležna služba socijalne zaštite, najkasnije u toku narednog dana;

- U procesu smještaja žrtve u Sigurnu kuću, svi akteri koji rade na slučaju će poštovati principe hitnosti i tajnosti;
- Po prijemu žrtve nasilja u Sigurnu kuću žrtvi/ama će se pružiti neophodna podrška uključujući zdravstvenu, socijalnu, psihološku, ekonomsku i pravnu podršku;
- Fondacija će obezbijediti specijalizovanu grupu profesionalaca koji će garantovati grupni i individualni psihosocijalni rad radi prevazilaženja posljedica nasilja nad žrtvama nasilja u porodici i njihove psihosocijalne rehabilitacije i resocijalizacije;
- Za osobe smještene u Sigurnu kuću u saradnji sa nadležnom službom socijalne zaštite, izraditi će se individualni plan podrške za žrtvu, uključujući i podršku nadležnih subjekata potpisnika Protokola o saradnji, te zajednički raditi na rehabilitaciji žrtve i osiguranju potrebnih intervencija;
- Rad sa žrtvom/ama u toku smještaja u Sigurnu kuću će biti dokumentovan, a dokumentacija će biti na raspolaganju institucijama i njihovim službama koje su uključene u rješavanje slučaja, a u cilju dalje pomoći žrtvi/ama;
- U Sigurnu kuću nije moguće primiti:
 - a) osobe kojima je ranije prestalo pravo na boravak/tretman u Sigurnoj Kući, zbog grubog kršenja pravila kućnog reda;
 - b) osobe sa društveno negativnim ponašanjem, ovisnice o alkoholu ili narkotičkim sredstvima;
 - c) osobe sa psihijatrijskim dijagnozama.
- U skladu sa potpisanim Protokolom o saradnji između Javne ustanove "Kantonalni centar za socijalni rad" i Fondacije lokalne demokratije o međusobnoj saradnji u radu Mobilnog tima, predstavnici Fondacije će se uključiti u rad Mobilnog tima i posjete porodicama bivših korisnika/ca skloništa u svrhu praćenja stanja u porodici, prevencije ponovljenog nasilja i terapijskog rada sa porodicom, uključujući i počinitelja nasilja;
- Saradivati zajedno sa ostalim predstavnicima Koordinacionog tijela i koordinirano djelovati na prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici u Kantonu Sarajevo .

KOORDINACIONI ODBOR UDRUŽENJA OSOBA SA INVALIDITETOM U KANTONU SARAJEVO

Član 21.

Koordinacioni odbor udruženja osoba sa invaliditetom u Kantonu Sarajevo će samostalno i u saradnji sa ostalim potpisnicima Protokola, u cilju prevencije nasilja u porodici u Kantonu Sarajevo, izvršavati slijedeće aktivnosti:

- Podizati svijest osoba sa invaliditetom o prepoznavanju svih oblika nasilja u porodici;
- Organizovati edukacije za osobe sa invaliditetom o rodnoj jednakosti, sa fokusom na specifične oblike nasilja u porodici koji se mogu pojaviti prema osobama sa invaliditetom;
- Podizati svijest osoba sa invaliditetom o Konvenciji o pravima osoba sa invaliditetom, Istanbulske konvenciji i drugim međunarodnim i domaćim dokumentima, koji su usmjereni na prevenciju svakog oblika diskriminacije, uključujući i nasilje u porodici;
- Pripremati informacije, preporuke i druge važne dokumente, u formatima pristupačnim za osobe sa invaliditetom (Brajevo pismo, zvučni format, elektronski format, gestovni jezik i pojednostavljeni tekst);
- Promovirati i zagovarati da objekti, kao što su Sigurna kuća, Kantonalni centar i Porodično savjetovalište, budu pristupačni za osobe sa invaliditetom;
- U situacijama kad uposlenici u udruženjima osoba sa invaliditetom, u razgovorima sa svojim članovima, prepoznaju da postoji neki oblik nasilja ili ga sam član prijavi, o tome će obavijestiti Kantonalni centar ili nadležnu policijsku upravu;
- Uključivat će se i u druge aktivnosti koje organizuju potpisnici Protokola.

VI - EVIDENTIRANJE PODATAKA I PREDLAGANJE AKTIVNOSTI ZA UNAPREĐENJE SISTEMA ZAŠTITE OD NASILJA

Član 22.

Predstavnici potpisnika u Koordinacionom tijelu dužni su dostaviti jedan primjerak Protokola svim subjektima koji su u vezi sa poslovima resornog Ministarstva koje predstavljaju, a djeluju u sistemu zaštite od nasilja u porodici, te blagovremeno davati obavještenja o radu Koordinacionog tijela, planiranim aktivnostima, upućivati pozive za učestvovanje na planiranim aktivnostima koje se realizuju u organizaciji Koordinacionog tijela ili nekog od potpisnika, te prikupljati podatke u skladu sa ovim protokolom.

Član 23.

Potpisnici ovog protokola osigurat će evidentiranje poduzetih radnji i pruženih usluga za zaštitu žrtava nasilja u porodici.

Podaci iz stava 1. ovog člana koristit će se u svrhu identifikovanja postojećih problema, te će služiti kao temelj za strateško poduzimanje aktivnosti Koordinacionog tijela radi unapređenja sistema zaštite od nasilja u porodici, a dostavljat će se na zahtjev predstavnika potpisnika Protokola - članova Koordinacionog tijela.

Način prikupljanja podataka, obrasci i procedure razmjene među subjektima uredit će se posebnim uputstvom.

VII - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 24.

Ovaj protokol se primjenjuje od prvog narednog dana od dana potpisivanja istog.

Član 25.

Danom potpisivanja ovog protokola prestaje da važi Protokol o radu i saradnji članova Koordinacionog tijela na prevenciji, zaštiti i borbi protiv nasilja u porodici u Kantonu Sarajevo od 11.11.2005. godine i aneksi tog Protokola.

Član 26.

Izmjene i dopune ovog protokola vrše se na zahtjev potpisnika, u formi i na način kako je isti i potpisan.

1. Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica

Sarajevo, 01.06. 2018. godine
Broj: 13-01/01-05-23584/18

2. Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo

Ministar
Vedran Mulabdić

Sarajevo, 01.06.2018. godine
Broj: 01-15/18

3. Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo

Sarajevo, 01.06.2018. godine
Broj: 02-144/18

4. [Redacted]

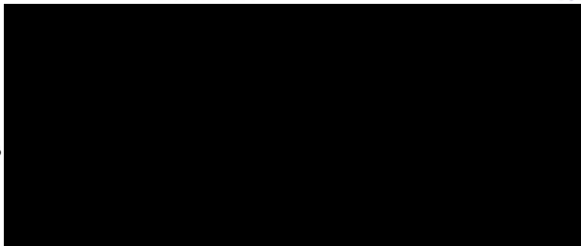

Sarajevo, 01.06.2018. godine
Broj: 10-05-23632/18

5. M [Redacted] a Sarajevo

Sarajevo, 01.06.2018. godine
Broj: 03-05-23586/18

6. M [Redacted] mlade Kantona Sarajevo

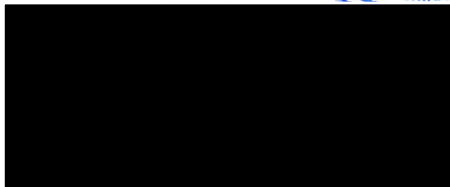
Sarajevo, 01.06. 2018. godine
Broj: 11-05-23631/18

7. [Redacted]

Sarajevo 01. 06.2018. godine
Broj: A-362/18

8. Fondacija lokalne demokratije

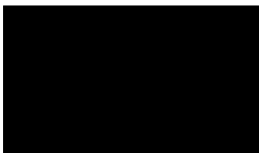
Izvršna direktorica
Jasmina Mujezinović

6. 2018. godine
/4-18

9. Koordinacioni odbor u invaliditetom u Kant

Predsjednik
Fikret Zuko

Sarajevo 01.06. 2018. godine
Broj: 02-9-378/18